

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

Komunalne djelatnosti u pojedinim zemljama EU

Podgorica, novembar 2014. godine

Broj: 10/2014

Klas. br: 00-52/14-

Datum: novembar 2014. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

**Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore*

Sadržaj

UVOD	4
GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA	6
ESTONIJA.....	7
HRVATSKA.....	7
GRČKA.....	9
KIPAR.....	10
LETONIJA.....	11
LITVANIJA.....	12
MAĐARSKA.....	13
NJEMAČKA.....	14
PORTUGAL.....	15
RUMUNIJA.....	15
SLOVENIJA.....	18
ŠVEDSKA.....	19
UJEDINJENO KRALJEVSTVO.....	20
IZVORI INFORMACIJA	21

UVOD

Komunalnim djelatnostima smatraju se djelatnosti od opšteg društvenog interesa „koje se obavljaju radi zadovoljavanja određenih potreba ljudi, vezanih uz njihov svakodnevni život u mjestu u kojem stalno žive i rade ili gdje obavljaju svoje poslovne djelatnosti“.¹ U crnogorskom važećem zakonodavstvu² pod obavljanjem komunalnih djelatnosti podrazumijeva se pružanje komunalnih usluga i isporuka komunalnih proizvoda, koji su nezamjenljiv uslov života i rada građana, preduzeća i drugih subjekata na području jedinice lokalne samouprave. Obavljanje komunalnih djelatnosti vrši se u skladu sa teritorijalnim principom s obzirom na to da se odvija na teritoriji jedinica lokalne samouprave ili na nacionalnom nivou.

Obavljanje komunalnih djelatnosti u Crnoj Gori regulisano je Zakonom o komunalnim djelatnostima. Imajući u vidu da je Zakon usvojen 1995. godine u drugačijem pravno-političkom i privrednom ambijentu, pokazalo se da u novonastalim uslovima pojedine odredbe Zakona predstavljaju prepreku u obavljanju i razvoju komunalnih djelatnosti, kako za organe javne uprave, tako i za javna komunalna preduzeća. Sa druge strane, od tog perioda usvojen je niz novih zakona sa kojima je potrebno uskladiti rješenja iz propisa kojima se uređuju pitanja u vezi sa obavljanjem komunalnih djelatnosti. Stoga je Vlada Crne Gore utvrdila Predlog Zakona o komunalnim djelatnostima 6. oktobra 2011. godine koji sadrži niz novina.³ Što se tiče usaglašenosti sa evropskim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim konvencijama, u Obrazloženju Predloga zakona o komunalnim djelatnostima navodi se da primarni i sekundarni izvori prava Evropske unije ne uređuju uslove i način obavljanja komunalnih djelatnosti.

Međutim, „evropsko zakonodavstvo u oblasti upravljanja otpadom i vodama, kao i u oblasti usluga, nabavki i nadmetanja ima veliki uticaj na sve komunalne djelatnosti. Evropska unija je donošenjem *Direktive o otpadu 2008/98/EC*, obezbijedila pravni okvir za ukupan ciklus upravljanja otpadom, od proizvodnje do odstranjivanja, dajući akcenat ponovnoj upotrebi i reciklaži. Direktiva sadrži glavne principe koji se tiču upravljanja otpadom koji treba da se prenesu u nacionalno zakonodavstvo i usklade, kako sa nacionalnim, tako i sa opštinskim pravnim okvirom. Najvažniji propisi iz zakonodavnog okvira EU u oblasti politike voda su: *Direktiva 2000/60/EC Evropskog parlamenta i Savjeta (Okvirna direktiva o vodama)* koja uspostavlja okvir rada zajednice u oblasti politike voda i proširuje zaštitu za sve vode, *Direktiva o vodi za piće (80/778/EC)* koja ima za cilj da zaštiti ljudsko zdravlje uspostavljajući stroge standarde kvaliteta vode za piće i *Direktiva o gradskim otpadnim vodama (91/271/EEC)* koja ima za cilj da zaštiti površinske vode na kopnu i priobalne vode i reguliše sakupljanje i obradu gradskih otpadnih voda i ispuštanje određenih biorazgradivih industrijskih otpadnih voda.

Takođe, sa aspekta finansijskog i upravljačkog funkcionisanja komunalnih preduzeća i njihovih odnosa sa organima lokalne samouprave, ali i sa državnim organima, posebno je važna *Direktiva 80/723/EEC o transparentnosti finansijskih veza država članica s javnim preduzećima* (koja je izmijenjena i dopunjena Direktivom 2000/52/EC). Ova direktiva važi i za javna i za privatna preduzeća koja obavljaju djelatnosti od javnog interesa i obuhvata organe javne vlasti na svim nivoima u svim državama članicama.

¹ Pravna enciklopedija, sv. 1, Savremena administracija, Beograd, 1985, str. 640.

² Zakon o komunalnim djelatnostima, Službeni list Republike Crne Gore br. 12/95

³ Obrazloženje Predloga Zakona o komunalnim djelatnostima

Direktiva Savjeta 93/38/EEC, koja usklađuje postupke javnih nabavki za dodjelu ugovora subjektima koji posluju u sektorima snabdijevanja vodom i električnom energijom, saobraćaja i telekomunikacija postavlja opšta pravila politike javnih nabavki koja se zasnivaju na načelu slobode kretanja robe i usluga.“⁴

Cilj ovog istraživačkog rada je predstavljanje informacija u vezi sa vrstom i načinom obavljanja komunalnih djelatnosti u pojedinim zemljama Evropske unije, kao i načinom na koji je uređena vlasnička i upravljačka struktura privrednih subjekata koji obavljaju komunalne djelatnosti, te da li postoji ograničenje u pogledu obavljanja nekih od navedenih djelatnosti, time što se zahtijeva da vlasnička struktura privrednog subjekta koji ih obavlja mora biti u većinskom ili apsolutnom vlasništvu države. U svrhu prikupljanja podataka, Istraživački centar uputio je posredstvom mreže Evropskog centra za parlamentarnu dokumentaciju i istraživanja (ECPRD) upitnik⁵ parlamentima zemalja članica EU koji je sadržao pitanja definisana u skladu sa ciljem istraživanja. Koristeći podatke iz pristiglih odgovora, Istraživački centar je sistematizovao i predstavio informacije u vezi sa navedenom tematikom za sljedeće zemlje: Estonija, Hrvatska, Grčka, Kipar, Letonija, Litvanija, Mađarska, Njemačka, Portugal, Rumunija, Slovenija, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

⁴ Vlada Crne Gore, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Prioritetne aktivnosti u komunalnoj djelatnosti - Agenda reformi, septembar 2013. g.

⁵ ECPRD Request no. 2682 *Utility Services in EU Member States*, November 10, 2014

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Postoji čitav niz komunalnih djelatnosti koje su od velikog značaja i imaju uticaj na kvalitet života stanovništva. Vrste komunalnih djelatnosti razlikuju se u zavisnosti od države, ali u principu, u komunalne djelatnosti najčešće spadaju snabdijevanje vodom, snabdijevanje energijom, prečišćavanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, održavanje puteva, održavanje čistoće, održavanje javnih površina i parkova, javna rasvjeta, javni prevoz i druge slične djelatnosti koje su od opšteg društvenog interesa. U pojedinim zemljama poput Hrvatske i Slovenije pored zakonom propisanih vrsta komunalnih usluga, postoji mogućnost da se prema potrebama odrede dodatne djelatnosti od javnog interesa koje se smatraju komunalnim djelatnostima. Takođe, u Njemačkoj postoji mogućnost proširenja liste komunalnih usluga u skladu sa zakonima i odlukom lokalne vlasti.⁶

Praksa i iskustva zemalja članica EU pokazuju da se obavljanje komunalnih djelatnosti može organizovati u nekoliko oblika i to kroz preduzeća u državnom vlasništvu koja su pod direktnim nadzorom lokalne uprave (Hrvatska, Slovenija, Rumunija, Letonija), putem ustupanja poslova subjektima koji nijesu u direktnoj vezi sa lokalnom upravom, odnosno dodjelom koncesija i sporazumima o povjeravanju komunalnih poslova (Hrvatska, Slovenija, Rumunija, Letonija) i od strane privatnih preduzeća⁷, što je slučaj u Njemačkoj, Mađarskoj, Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. U Njemačkoj je trenutno zastupljen trend ponovnog otkupljivanja privatizovanih preduzeća koja su nekada bila u vlasništvu države. U Mađarskoj je sredinom devedesetih privatizovan veliki broj komunalnih djelatnosti, ali i dalje postoje državna preduzeća za vodosnabdijevanje i snabdijevanje električnom energijom. Komunalnim djelatnostima u Grčkoj se bave javna preduzeća nad kojima Vlada ima direktnu ili indirektnu kontrolu kroz udio u kapitalu. U Portugalu komunalnu djelatnost može obavljati bilo koji privredni subjekat, bez obzira na pravnu prirodu ili postojanje ugovora o koncesiji.

U Estoniji, Češkoj, Finskoj, Litvaniji, Slovačkoj i Švedskoj ne postoji jedinstven zakon o komunalnim djelatnostima, već je to pitanje regulisano nizom propisa. U Finskoj, u praksi ove usluge obavljaju lokalne vlasti (opštine i gradovi), privatna preduzeća, a u nekim slučajevima čak i crkva (održavanje groblja), u Češkoj je nadležnost podijeljena između države, regiona i opština koje u nekim slučajevima mogu prenijeti ovlaštenja za obavljanje komunalnih djelatnosti na privatne subjekte, dok je u Slovačkoj ovo pitanje uglavnom u nadležnosti opština koje mogu na osnovu ugovora dodijeliti vršenje ovih poslova drugom subjektu ili formirati korporativno tijelo.

U nastavku teksta dat je komparativni pregled podataka u vezi sa obavljanjem komunalnih djelatnosti u 13 zemalja članica EU.

⁶ D.Đerđa, Komunalne djelatnosti i pravo vlasništva na građevinskim objektima komunalne infrastrukture, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka (1991) vol. 27, br. 1, 211-239 (2006)

⁷ Đerđa, op.cit

ESTONIJA

U Estoniji ne postoji jedinstveni akt koji reguliše obavljanje komunalnih djelatnosti već je ovo pitanje regulisano nizom propisa. U skladu sa Zakonom o organizaciji vlasti jedinice lokalne samouprave, u nadležnosti lokalne vlasti spadaju:

- stanovanje i komunalne usluge;
- vodosnabdijevanje i kanalizacija;
- pružanje javnih usluga i pogodnosti;
- upravljanje otpadom;
- prostorno planiranje;
- javni prevoz unutar ruralnih opština i gradova;
- održavanje puteva u ruralnim opštinama i gradskih ulica.

Što se tiče javnog vodosnabdijevanja i kanalizacije, obavljanje ovih djelatnosti može biti u javnom ili privatnom vlasništvu, u skladu sa Zakonom o vodosnabdijevanju i kanalizaciji.

Odlaganje otpada iz domaćinstava organizovano je na teritoriji jedinice lokalne samouprave. Za transport otpada potrebno je potpisivanje sporazuma sa vlašću jedinice lokalne samouprave ili sa preduzećem koje se bavi upravljanjem i transportom otpada a koje je izabrala vlast jedinice lokalne samouprave. Lokalna vlast takođe utvrđuje pravila za organizovanje transporta otpada i visinu naknada.

Kada su u pitanju groblja na mjestima koja su u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, aktivnosti u vezi sa održavanjem obavlja lokalna vlast. Lokalna vlast u čijoj nadležnosti su groblja ima pravo na sklapanje ugovora u cilju prenošenja ovlašćenja u vezi sa održavanjem groblja. Za održavanje groblja koja su u vlasništvu religijskih udruženja nadležna su ta udruženja.

Ugovori o prenošenju ovlašćenja za obavljanje javnih usluga mogu biti sklopljeni u skladu sa Zakonom o organizaciji vlasti jedinice lokalne samouprave, Zakonom o administrativnoj saradnji (koji propisuje uslove i procedure za dodjelu ovlašćenja fizičkim ili pravnim licima za vršenje javnih administrativnih obaveza državne i lokalne vlasti nezavisno, kao i osnovu i procedure za pružanje profesionalne pomoći između organa uprave) i Zakonom o javnim nabavkama (koji obezbjeđuje transparentnu, svrsishodnu i ekonomičnu upotrebu finansijskih sredstava tijela koja sklapaju ugovor, jednako postupanje prema svim licima i efektivno nadmetanje u postupku javnih nabavki).

HRVATSKA

Zakon o komunalnom gospodarstvu⁸ Hrvatske propisuje načela, način obavljanja i finansiranja komunalnih usluga, kao i niz ostalih pitanja u vezi sa komunalnom

⁸ Zakon o komunalnom gospodarstvu, prečišćeni tekst, NN 36/95, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 26/03, 82/04, 110/04, 178/04, 38/09, 79/09, 153/09, 49/11, 84/11, 90/11, 144/12, 94/13, 153/13 <http://www.zakon.hr/z/319/Zakon-o-komunalnom-gospodarstvu>

djelatnošću. Pod pojmom „komunalno gospodarstvo” podrazumijeva se obavljanje komunalnih djelatnosti, a naročito pružanje komunalnih usluga od interesa za fizička i pravna lica, kao i finansiranje izgradnje i održavanja objekata i uređaja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sistema na području jedinica lokalne samouprave (opština, gradova i Grada Zagreba), kao i županija kada je to predviđeno Zakonom.

U skladu sa Zakonom, u komunalne djelatnosti spadaju:

- snabdijevanje vodom za piće;
- odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda;
- prevoz putnika u javnom saobraćaju;
- održavanje čistoće;
- odlaganje komunalnog otpada;
- održavanje javnih površina;
- održavanje nerazvrstanih puteva;
- održavanje pijaca;
- održavanje groblja i krematorijuma i prevoz pokojnika;
- obavljanje dimnjačarskih poslova,
- javna rasvjeta.

Osim navedenih djelatnosti, predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave može odlukom odrediti djelatnosti od lokalnog interesa koje se smatraju komunalnim djelatnostima.

U pogledu načina obavljanja komunalnih djelatnosti, Zakon predviđa da komunalne djelatnosti može obavljati:

1. *privredno društvo koje osniva jedinica lokalne samouprave* – pri čemu jedinica lokalne samouprave u privrednom društvu ima većinski udio;
2. *javna ustanova koju osniva jedinica lokalne samouprave*;
3. *služba – vlastiti pogon, koju osniva jedinica lokalne samouprave* - vlastiti pogon nema svojstvo pravnog lica, a može obavljati komunalne djelatnosti i za druge jedinice lokalne samouprave na području iste ili druge županije na osnovu pisanog ugovora. Ugovor o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti sklapaju izvršna tijela jedinica lokalne samouprave. Vlastiti pogon je samostalan u obavljanju komunalnih djelatnosti;
4. *pravna i fizička lica na osnovu ugovora o koncesiji* - koncesijom se može steći pravo obavljanja komunalnih djelatnosti, izgradnje i korišćenja objekata i uređaja komunalne infrastrukture, pri čemu predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave odlukom određuje komunalne djelatnosti koje će se obavljati dodjeljivanjem koncesije, utvrđuje pripremne radnje i postupak davanja koncesije u skladu sa Zakonom o koncesijama. Naknada za koncesiju uplaćuje se u budžet jedinice lokalne samouprave, odnosno davaoca koncesije, a koristi se za građenje objekata i uređaja komunalne infrastrukture;
5. *pravna i fizička lica na osnovu ugovora o povjeravanju komunalnih poslova* - jedinica lokalne samouprave može obavljanje komunalnih djelatnosti koje se finansiraju isključivo iz njenog budžeta povjeriti fizičkom ili pravnom licu na

osnovu pisanog ugovora. Predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave određuje koje komunalne djelatnosti se obavljaju na ovaj način i utvrđuje uslove i mjerila za prikupljanje ponuda ili javno nadmetanje za povjeravanje određenih komunalnih poslova na osnovu ugovora.

Obavljanje komunalnih djelatnosti može zajednički organizovati više jedinica lokalne samouprave na jedan od propisanih načina. Osim toga, jedinica lokalne samouprave koja nije u mogućnosti da samostalno obezbijedi obavljanje komunalnih djelatnosti, odlukom svog predstavničkog tijela obavljanje ovih poslova može povjeriti drugoj jedinici lokalne samouprave na području iste ili druge županije na osnovu pisanog ugovora.

Ukoliko se sistem komunalne infrastrukture proteže na području više jedinica lokalne samouprave unutar jedne ili više županija i čini jedinstvenu i nedjeljivu funkcionalnu cjelinu, jedinice lokalne samouprave obavezne su da organizuju zajedničko obavljanje komunalnih djelatnosti putem trgovačkih društava u svom suvlasništvu. Ukoliko jedinica lokalne samouprave nije organizovala trajno i kvalitetno obavljanje pojedinih komunalnih djelatnosti, te održavanje pojedinih objekata i uređaja komunalne infrastrukture u stanju funkcionalne sposobnosti, županija na čijem se području nalazi jedinica lokalne samouprave može organizovati obavljanje pojedine ili svih komunalnih djelatnosti, odnosno održavanje objekata i uređaja komunalne infrastrukture u stanju funkcionalne sposobnosti, na teret jedinice lokalne samouprave.

Komunalnu djelatnost snabdijevanja vodom za piće, kao i djelatnost odvođenja i prečišćavanja otpadnih voda može obavljati i privredno društvo u većinskom vlasništvu države, odnosno županije, kada se ta djelatnost obavlja za područje ili djelove područja više jedinica lokalne samouprave putem magistralnih sistema u vlasništvu tog društva, a uslovi i način obavljanja tih poslova utvrđuju se ugovorom sa jedinicom lokalne samouprave.

GRČKA

U Grčkoj postoji nekoliko preduzeća koje kontroliše država, uključujući pravne subjekte privatnog prava i javna komunalna preduzeća.

U komunalne djelatnosti spadaju:

- morski nacionalni parkovi i šume, riječna ušća i biotopi;
- pošta;
- javna elektroenergetska korporacija;
- atinski aerodrom;
- grčke solane;
- upravljanje grčkim elektroprenosnim sistemima;
- državna kompanija za proizvodnju gasa i nafte;
- željeznički, autobuski, tramvajski i metro prevoz;
- rudarske i metalurške kompanije;
- vodovod i kanalizacija;
- luke;

- nacionalni fond za puteve⁹.

Groblja, parkovi, sakupljanje otpada i javna rasvjeta su u nadležnosti opština.

Prema grčkom Zakonu o javnim preduzećima i organizacijama br. 3429/2005, Specijalni sekretarijat za javna preduzeća i ustanove, tzv. EGDEKO, upravlja radom javnih preduzeća i ustanova nad kojima grčka vlada ima direktnu ili indirektnu kontrolu kroz udio u vlasničkom kapitalu i/ili upravlja njima.

U tom smislu, Sekretarijat vrši nadzor i procjenu sveukupnog rada javnih preduzeća te daje preporuke i prijedloge Međuministarskom odboru za javna preduzeća i ustanove, tzv. DEDEKO, koji je osnovan istim zakonom. Nadležnosti Sekretarijata se uglavnom odnose na ekonomska i operativna pitanja, strateško planiranje, politiku cijena, politiku zarada, politiku ulaganja, finansiranje, politiku državne pomoći, zapošljavanje, insitucionalnu modernizacija i operativno restrukturiranje.

Pored toga, od septembra 2008. godine, prema Zakonu br. 3697/2008, Sekretarijat je odgovoran i za praćenje pitanja u vezi sa poslovnim planovima, izvještajima o budžetu, vršenje nadzora i analizu finansijskih izvještaja, kao i za procjenu napretka u sprovođenju revizorskih i računovodstvenih pravila kod državnih ustanova poput bolnica, socijalnih fondovih i lokalnih vlasti.

Zakon br. 3899/2010 propisuje da postoje javna preduzeća kojima ne upravlja država iako je upravo država većinski vlasnik.

Ova preduzeća primjenjuju Kodeks korporativnog upravljanja koji obuhvata niz odnosa između menadžmenta kompanije, njenog odbora, njenih akcionara i drugih akcionara. Korporativno upravljanje takođe obezbjeđuje strukturu kojom se postavljaju ciljevi kompanije, određuju sredstva za postizanje tih ciljeva, identifikuju ključni rizici sa kojima se kompanija susrijeće i prati učinak menadžmenta. Upravo ovakvom strukturom kompanije organizuju svoj sistem upravljanja rizicima.

Preduzeća u državnom vlasništvu podliježu istim zakonima i propisima koji se primjenjuju na korporacije šireg javnog sektora. Shodno tome, njihovo poslovanje podliježe zakonima i propisima koji važe za kompanije u grčkom javnom sektoru i utiču na specifične procedure kao što su one koje se samo indikativno odnose na politiku naknada za zaposlene, međutim, nijesu ograničene samo na nju.

KIPAR

Na Kipru, komunalne djelatnosti obuhvataju:

- vodosnabdijevanje (Odjeljenje za kretanje voda pri Ministarstvu za poljoprivredu, ekonomske resurse i životnu sredinu Republike Kipra upravlja javnim

⁹ Grčki nacionalni Fond za puteve (TEO) je vladina organizacija osnovana 1927. godine u skladu sa grčkim Zakonom br. 3.406/1927 a koja funkcioniše u okviru Ministarstva za javne radove i životnu sredinu, a kojom upravlja Upravni odbor. Njen glavni zadatak je da upravlja i održava sve naplatne stanice u Grčkoj, te da obezbijedi finansijsku podršku za izgradnju novih autoputeva i održavanje onih koji već postoje u grčkom nacionalnom sistemu. <http://www.asecap.com/english/mem-greece-en.html> (pristupljeno 13.11.2014)

vodosnabdijevanjem do ostrva, međutim, svaka opština ima svoj organ za vodosnabdijevanje);

- snabdijevanje električnom energijom (trenutno postoji samo jedna kompanija na Kipru koja se bavi snabdijevanjem električnom energijom i poludržavna je);
- sakupljanje i prečišćavanje otpadnih voda (svako područje ima tijelo za kanalizacioni sistem koje je poludržavno);
- upravljanje čvrstim komunalnim otpadom;
- telekomunikacije/internet (jedna poludržavna i tri privatne kompanije);
- poštanske usluge (državna kompanija);
- televizija/radio (jedna poludržavna organizacija a ostatak kanala je u privatnom vlasništvu).

Osnivanje, nadležnosti i rad svake od prethodno navedenih poludržavnih kompanija definisani su zakonom. One rade sa više autonomije i fleksibilnosti jer njima upravlja Administrativni odbor, čije članove imenuje Savjet ministara. Zaposlene u ovim kompanijama imenuje Odbor dok im budžet odobravaju Savjet ministara i Predstavnički dom Kipra.

LETONIJA

Prema Zakonu o javnim komunalnim djelatnostima¹⁰, komunalne djelatnosti se dijele na dvije grupe sektora: sektori koje reguliše država i sektori koje reguliše lokalna samouprava. Država uređuje uslove za obavljanje komunalnih djelatnosti kao komercijalne aktivnosti u sljedećim sektorima:

- energija, osim snabdijevanje toplotom gdje se tokom procesa proizvodnje ne proizvodi električna energija;
- elektronske komunikacije;
- poštanske usluge i željeznički saobraćaj (uključujući prevoz putnika željeznicom).

Lokalna samouprava uređuje uslove za obavljanje komunalnih djelatnosti kao komercijalne aktivnosti i pružanje usluga stanovnicima na njihovoj administrativnoj teritoriji u sljedećim sektorima:

- odlaganje otpada na deponijama;
- vodosnabdijevanje i kanalizacija i snabdijevanje toplotom kada se tokom procesa proizvodnje ne proizvodi električna energija.

Komunalne djelatnosti se obavljaju na osnovu licence za obavljanje komunalnih djelatnosti, koja daje pravo privrednom subjektu koji obavlja komunalne djelatnosti da istovremeno preuzme slične obaveze, u zavisnosti od broja korisnika koji se nalaze na teritoriji koja je opisana u licenci, i da tim korisnicima pruži usluge određenog kvaliteta i u određenom obimu. Licenca se izdaje na određeni period i u njoj su navedene vrste komunalnih djelatnosti, rok važenja, operativne zone kao i mogućnosti izmjena i dopuna i otkazivanje licence.

¹⁰ Law on Regulators of Public Utilities/Services 394/395 (2305/2306), 07.11.2000

LITVANIJA

U Litvaniji ne postoji jedan propis koji reguliše obavljanje komunalnih djelatnosti niti postoji pravna definicija ili kompletna lista komunalnih usluga. Zakon o lokalnoj samoupravi¹¹ propisuje tri funkcije koje su opštine u obavezi da obavljaju u interesu svojih zajednica, a dijele se na lokalne samouprave, javne uprave i pružanje javnih usluga. Komunalne djelatnosti (termin koji zakon ne prepoznaje) spadaju u domen javnih usluga.

Kada je u pitanju diskreciono pravo donošenja odluka, funkcije opština su podijeljene na nezavisne i delegirane od strane države. Prilikom implementacije ovih funkcija, opštine uživaju slobodu donošenja odluka na svoju inicijativu, njihovo usvajanje i sprovođenje, i odgovorne su za ispunjavanje tih odluka.

Lista funkcija koje opštine obavljaju nezavisno (utvrđene Ustavom i zakonima) je prilično obimna, ali neke od ovih funkcija se mogu okarakterisati kao komunalne djelatnosti. To su:

- organizacija besplatnog prevoza do škola i mjesta prebivališta učenika opšteg obrazovanja, koji žive u ruralnim područjima;
- organizacija snabdijevanja toplotom i vodom za piće, te prečišćavanje otpadnih voda;
- razvoj upravljanja komunalnim otpadom, organizovanje sakupljanja i procesuiranja sekundarnih sirovina, uspostavljanje i eksploatacija deponija;
- održavanje, popravka i pravljenje opštinskih puteva i ulica koje su od značaja za lokalnu zajednicu, organizaciju i bezbjednost saobraćaja;
- organizovanje prevoza putnika lokalnim putevima, obračunavanje i isplata naknade za prioritetan prevoz putnika;
- osiguranje pružanja pogrebnih usluga, te organizacija održavanja groblja.

Javne usluge pružaju snabdjevači koje određuju opštine ili druga pravna i fizička lica na osnovu ugovora zaključenih sa opštinama, koji su izabrani putem javnog tendera. U cilju postizanja opšteg cilja, opština može zaključiti ugovore o zajedničkim aktivnostima ili ugovore o javnim nabavkama sa državnim institucijama i/li drugim opštinama. Opština može da prenese primjenu funkcija upravnih i javnih službi na drugu opštinu na osnovu uzajamnog sporazuma opštinskih savjeta, i to na osnovu ugovora. Međutim, opština koja delegira funkcije snosi odgovornost za sprovođenje ovih funkcija.

Na osnovu čl. 8 Zakona, opštine su odgovorne za organizovanje pružanja javnih usluga od strane budžetskih i javnih ustanova, opštinskih preduzeća, preduzeća sa akcionarskim kapitalom i drugih subjekata. U slučaju odsustva snabdjevača javnim uslugama, nadležno tijelo može, odlukom predstavničkog tijela opštine, samostalno pružiti javnu uslugu. Prilikom pružanja javnih usluga stanovnicima opštine, njihovi snabdjevači moraju postupiti u skladu sa zakonima, odlukama opštinskih institucija i drugih pravnih akata. Javne usluge se pružaju stanovnicima u skladu sa procedurom utvrđenom zakonskim aktima za plaćanje ili besplatno. Takse i naknade određuje opština ili, u slučaju centralnog grijanja, električne energije ili snabdijevanja vodom, od strane vlade, nakon postupka propisanog zakonom. Opština treba da obezbijedi da svi stanovnici opštine iskoriste javne usluge i da se takve usluge pružaju u kontinuitetu.

¹¹ The Law on Local Self-Government: http://www3.lrs.lt/pls/inter/dokpaieska.showdoc_l?p_id=474224

Član 9. Zakona opisuje ulogu opština u organizaciji i administraciji pružanja javnih usluga i način na koji je sprovode.

Dužnost je opština da administriraju i osiguraju pružanje javnih usluga stanovnicima određivanjem načina, pravila i režima pružanje ovih usluga, postavljanjem opštinskih budžetskih i javnih ustanova, biranjem snabdjevača javnim uslugama u skladu sa zakonom i drugim propisima predviđenim postupkom, te sprovođenjem nadzora i kontrole nad pružanjem javnih usluga. Opštine uspostavljaju nove snabdjevače javnim uslugama samo u slučajevima kada drugi snabdjevači ne pružaju javne usluge ili ne mogu da pruže navedene usluge stanovnicima na ekonomičan način i na način koji garantuje visok kvalitet.

Neke od funkcija mogu pružati opštinska preduzeća ili privatne firme izabrane putem tendera. Zakon ne propisuje ograničenja u pogledu obavljanja nekih od navedenih djelatnosti.

MAĐARSKA

U komunalne djelatnosti u Mađarskoj ubrajaju se:

- snabdijevanje strujom,
- snabdijevanje gasom,
- područne/okružne usluge snabdijevanja toplotom,
- vodosnabdijevanje, kanalizacija i odlaganje otpada,
- telekomunikacije.

Mađarsko tržište električne energije formirano je oko 1995. godine kada je privatizovana većina velikih elektrana, subjekata za obavljanje komunalnih djelatnosti i elektrodistribucija. Kupci su uglavnom bile strane kompanije kao npr. *E.ON* i *RWE* iz Njemačke i *EDF* iz Francuske.

Međutim, državna kompanija *MVM Group* je i dalje najdominantnija kompanija za snabdijevanje električnom energijom u Mađarskoj.

Kompanije za snabdijevanje električnom energijom su, takođe, inostrane kompanije, kao što su *E.ON*, *ENI* i *RWE*. Međutim, mađarska kompanija *MOL* posjeduje i upravlja sistemom za prenos prirodnog gasa pod visokim pritiskom koji pokriva cijelu teritoriju Mađarske. Većina područnih/okružnih kompanija za snabdijevanje toplotom je u vlasništvu lokalne samouprave.

U Mađarskoj postoji 46 kompanija za vodosnabdijevanje u vlasništvu lokalne samouprave i države, a samo 20% takvih kompanija je privatizovano.

Regulatorni organ Mađarske za energetiku i komunalne usluge (*Hungarian Energy and Public Utility Regulatory Authority*) je nezavisni regulatorni organ odgovoran za tržište električne energije, prirodnog gasa, područno/okružno grijanje i vodosnabdijevanje.

NJEMAČKA

Vlasnička i upravljačka struktura preduzeća koja obavljaju komunalne djelatnosti razlikuje se širom Njemačke zbog toga što se, u skladu sa Osnovnim zakonom, opštinama garantuje pravo da samostalno uređuju lokalna pitanja. To obuhvata pravo na pružanje komunalnih usluga, što je istovremeno jedan od glavnih zadataka opština. Međutim, opštine nemaju zakonsku obavezu da organizuju obavljanje komunalnih djelatnosti kroz preduzeća u njihovom vlasništvu, već mogu privatizovati obavljanje ovih djelatnosti.

Osnovni zakon Njemačke predviđa da se opštinama garantuje pravo da uređuju sva lokalna pitanja na sopstvenu odgovornost, u granicama propisanim zakonom. U okviru granica njihovih nadležnosti predviđenih zakonom, udruženja opština takođe imaju pravo na samoupravu, u skladu sa zakonima. Pravo na samoupravu obuhvata i osnove finansijske autonomije. Ove osnove uključuju pravo opština na izvor poreskih prihoda na osnovu ekonomske sposobnosti i pravo da definišu stope po kojima se vrši oporezivanje ovih izvora.

Krajem devedesetih godina i početkom XXI vijeka, opštine u Njemačkoj su transformisale opštinska preduzeća koja su pružala javne usluge u preduzeća u privatnom vlasništvu. Na primjer, privatna preduzeća su kupila od opština mreže za snabdijevanje energijom (električna energija, gas). U ovim slučajevima privatizacije, struktura pravnih lica koja pružaju usluge snabdijevanja može imati bilo koji korporativni oblik, na primjer može biti njemačko društvo sa ograničenom odgovornošću ili međunarodna korporacija. U tom kontekstu, ove kompanije samostalno definišu upravljačku strukturu.

Većinu usluga snabdijevanja gasom i električnom energijom u Njemačkoj obavljaju privatna preduzeća, dok usluge vodosnabdijevanja vrše opštinska preduzeća.

Ukoliko je preduzeće koje pruža komunalne usluge i dalje u vlasništvu opštine, pravna lica su u obavezi da unapređuju javno blagostanje, odnosno mogu osnovati preduzeće, ukoliko javno blagostanje pruža razlog za to. U većini njemačkih saveznih država, opštine se suočavaju sa pitanjem koje prevazilazi opšte ograničenje budući da su pravno ograničeni odgovarajućim opštinskim propisima da mogu obavljati ekonomsku aktivnost u okviru granica opštine, to jest zabranjeno im je da obavljaju ekonomsku aktivnost u širem obimu, van njihove teritorije. Neki od opštinskih propisa izmijenjeni su prethodnih godina i sada omogućavaju opštinskim preduzećima da djeluju na teritoriji susjedne opštine, ukoliko postoji saglasnost te opštine.

Danas je primjetna tendencija ka „rekomunalizaciji“. U nekim državama, vlade su odlučile da otkupe energetske mreže od privatnih preduzeća i da opštinska preduzeća ponovo obezbjeđuju određene komunalne usluge. Na primjer. Hamburg je ove godine otkupio lokalnu energetska mrežu od švedske kompanije *Vattenfall* kojoj je mreža prodana u nekoliko faza u periodu od 1999. godine do 2002. godine.

U većini drugih slučajeva, u toku je rasprava o tome da li opštine treba da otkupe mreže i ponovo započnu obavljanje komunalnih djelatnosti u okviru opštinskih preduzeća.

PORTUGAL

Zakon o javnim uslugama u Portugalu, usvojen 1996. godine, posljednji put izmijenjen je i dopunjen u januaru 2013. godine, čime su u portugalskom pravnom sistemu stvoreni mehanizmi koji imaju za cilj zaštitu korisnika osnovnih javnih usluga.

Zakon predviđa posebna pravila koja uređuju postupak pružanja osnovnih javnih usluga u cilju zaštite potrošača. U javne usluge obuhvaćene Zakonom spadaju:

- vodosnabdijevanje,
- snabdijevanje električnom energijom,
- snabdijevanje prirodnim gasom i pretakanje tečnog naftnog gasa,
- elektronske komunikacije,
- poštanske usluge,
- sakupljanje i tretman otpadnih voda,
- upravljanje čvrstim komunalnim otpadom.

U skladu sa Zakonom o javnim uslugama, snabdijevač usluga u pogledu obavljanja komunalnih djelatnosti može biti bilo koje državno ili privatno pravno lice koje obezbjeđuje pomenute usluge, bez obzira na pravnu prirodu ili postojanje ugovora o koncesiji. Pružalac usluga je u obavezi da obezbijedi usluge u dobroj namjeri i u skladu sa prirodom javne usluge, uzimajući u obzir pri tom značaj interesa potrošača koje je potrebno zaštititi.

Pružalac usluge je u obavezi da pruži jasne informacije u vezi sa uslovima pod kojima obezbjeđuje određenu uslugu, kao i sva opravdana pojašnjenja, u skladu sa okolnostima, a naročito da direktno, blagovremeno i efikasno obavijesti potrošače o važećim tarifama usluga koje pruža, dajući pri tom jasne i potpune informacije u vezi sa stopama.

RUMUNIJA

Prema Zakonu o komunalnim djelatnostima¹² komunalne djelatnosti su sve djelatnosti od javnog interesa koje se obavljaju u opštinama, gradovima i okruzima (provincijama) pod nadležnošću, rukovodstvom i koordinacijom lokalnih samouprava u cilju zadovoljenje potreba lokalnih zajednica. Zakon o komunalnim djelatnostima predviđa sljedeće komunalne djelatnosti:

- vodosnabdijevanje;
- kanalizacija i prečišćavanje otpadnih voda;
- sakupljanje i odvođivanje atmosferskih voda;
- proizvodnja, prenos, distribucija i snabdijevanje toplotom;
- održavanje naselja;
- javna rasvjeta;
- upravljanje privatnim i javnim područjima administrativno-teritorijalnih jedinica;

¹² Law on Utility Services, no. 51/2006

- javni prevoz.

Zakon o komunalnim djelatnostima previđa i sljedeća svojstva komunalnih djelatnosti:

- ekonomsko-socijalno svojstvo;
- urbanističko-tehničko svojstvo;
- stalan i nepromjenljiv režim rada;
- način rada može imati monopolski karakter;
- postojanje adekvatne urbanističko-tehničke infrastrukture;
- lokalna područja mogu biti: opština, grad, područje i okrug;
- ustanovljavaju ih, organizuju i koordiniraju lokalne vlasti;
- zasnovani su na principu ekonomičnosti i efikasnosti;
- funkcioniše po principu „korisnik plaća“.

Postoje dva načina upravljanja komunalnim djelatnostima: *direktno upravljanje* i *delegirano upravljanje*. Odluku o upravljanju komunalnim djelatnostima donose predstavnička tijela opštine, okruga, Glavnog grada Bukurešt ili, po potrebi, udruženja za razvoj zajednice, u zavisnosti od vrste djelatnosti, potrebe da se obezbijedi najbolji odnos cijena, sadašnjih i budućih interesa administrativnih jedinica, kao i veličine i složenosti sistema komunalnih djelatnosti. Specifične aktivnosti bilo koje komunalne djelatnosti, nezavisno od odabranog načina upravljanja, ostvaruju se na osnovu propisa za obavljanje komunalnih djelatnosti i specifikacije koju odobravaju lokalne javne vlasti ili, po potrebi, udruženja za razvoj zajednice u skladu sa Okvirnom uredbom i Okvirnom specifikacijom o obavljanju komunalnih djelatnosti. Bilo kakvi sporazumi između operatera (privrednih subjekata koji obavljaju komunalne djelatnosti), nezavisno od organizacije, vlasničke strukture ili usvojenog modela upravljanja, dovode do povećanog monopola, ograničenja, sprečavanja ili narušavanja konkurencije na tržištu komunalnih djelatnosti.

Pravni odnosi između lokalnih javnih vlasti ili, po potrebi, udruženja za razvoj zajednice i privrednih subjekata koji obavljaju komunalne djelatnosti, regulisani su: odlukama za odobrenje upravljanja (u slučaju direktnog upravljanja) i uredbama ili sporazumima kojima se delegiraju komunalne djelatnosti (u slučaju delegiranog upravljanja).

Direktno upravljanje je način upravljanja prema kojem lokalne javne vlasti ili, po potrebi, udruženja za razvoj zajednice preuzimaju sve obaveze i odgovornosti u vezi sa obavljanjem komunalnih djelatnosti. Direktno upravljanje ostvaruje se preko sopstvenih struktura lokalne vlasti kao što su:

1. Specijalizovana odjeljenja, bez pravnog subjektiviteta, u okviru lokalnog predstavničkog tijela ili administrativno-teritorijalne jedinice okruga;
2. Javne službe ili specijalizovani direktorati, bez pravnog subjektiviteta, u okviru lokalnog predstavničkog tijela ili administrativno-teritorijalne jedinice okruga, sa finansijskom autonomijom;
3. Javne službe ili specijalizovani direktorati, sa pravnim subjektivitetom, podređeni lokalnom predstavničkom tijelu, sa sopstvenim nasljeđem, ekonomskim upravljanjem i finansijskom autonomijom.

Delegirano upravljanje je način upravljanja prema kojem lokalne vlasti ili, po potrebi, udruženja za razvoj zajednice prenose sve obaveze i odgovornosti u vezi sa obavljanjem komunalnih djelatnosti na jednog ili više privrednih subjekata i to na osnovu ugovora

koji se zove Ugovor o povjeravanju/delegiranju upravljanja. Delegirano upravljanje mogu obavljati:

1. Kompanije koje obavljaju komunalne djelatnosti a koje postavljaju lokalne vlasti ili udruženja za razvoj zajednice, čiji je kapital u vlasništvu administrativno-teritorijalnih jedinica;
2. Kompanije koje obavljaju komunalne djelatnosti, nastale administrativnom reorganizacijom autonomnih tijela od lokalnog ili okružnog značaja, čiji kapital je u djelimičnom ili potpunom vlasništvu administrativno-teritorijalnih jedinica;
3. Kompanije koje obavljaju komunalne djelatnosti sa privatnim ili mješovitim (mixed) kapitalom.

Ugovor o delegiranju upravljanja može biti u formi *ugovora o koncesiji* i *ugovora o javno-privatnom partnerstvu*.

U slučaju delegiranog upravljanja, lokalne vlasti zadržavaju pravo da prate, vrše kontrolu i nadzor nad privrednim subjektom koji obavlja neku od komunalnih djelatnosti. Lokalne vlasti imaju ovlaštenje da prate ispunjavanje i poštovanje preuzetih obaveza uključujući i odnos sa korisnicima, da vrše nadzor nad kvalitetom pruženih usluga i učestvuju u formiranju, modifikovanju i prilagođavanju cijena za pružanje komunalnih usluga.

Zakon predviđa jedinstveni zakonodavni i organizacioni okvir, specifične ciljeve, nadležnosti i instrumente neophodne za osnivanje, organizaciju, upravljanje, djelovanje, nadzor i kontrolu obavljanja komunalnih djelatnosti.

Nadležni regulatorni organi su:

- Regulatorno tijelo za javne komunalne usluge (*Regulatory Authority for Community Services Public Utilities - ANRSC*);
- Nacionalno regulatorno tijelo za energetiku (*National Energy Regulatory Authority - ANRE*);
- Uprava za puteve Rumunije (*Romanian Road Authority - ARR*);
- Lokalna javna uprava.

Regulatorno tijelo za javne komunalne usluge je regulatorni organ za sljedeće vrste komunalnih djelatnosti:

- vodosnabdijevanje;
- kanalizacija i prečišćavanje otpadnih voda;
- sakupljanje i odvodnjavanje atmosferskih voda;
- proizvodnja, prenos, distribucija i snabdijevanje toplotom u centralizovanom sistemu, osim proizvodnje termalne energije u procesu kogeneracije;
- održavanje naselja;
- javna rasvjeta;
- upravljanje privatnim i javnim područjima administrativno-teritorijalnih jedinica;
- javni prevoz, u skladu sa ovlaštenjima propisanim posebnim zakonom.

Komunalne djelatnosti obavljaju komunalne službe ili operateri čiji je status definisan u skladu sa zakonom. Ovi operateri mogu imati sljedeći status:

- funkcionalna odjeljenja koja su organizovana kao strukture u okviru specijalizovanog organa gradonačelnika ili predstavničkih tijela okruga;
- lokalne ili okružne javne službe, bez pravnog subjektiviteta, osnovane i organizovane odlukom nadležnih organa;
- lokalne ili okružne javne službe, sa pravnim subjektivitetom, osnovane i organizovane odlukom nadležnih organa;
- kompanije sa državnim kapitalom;
- kompanije sa privatnim kapitalom;
- kompanije sa mješovitim kapitalom.

Obavljanje komunalnih djelatnosti povjeravaju nadležni lokalni organi ili nadležni regulatorni organi u skladu sa odlukom.

SLOVENIJA

Prema odredbama Zakona o gospodarskim javnim službama¹³, pod komunalnom djelatnošću podrazumijevaju se javna dobra u vidu proizvoda i usluga koja trajno i neometano u javnom interesu obezbjeđuje Republika Slovenija, opština ili drugi lokalni organ u cilju zadovoljavanja javnih potreba u mjeri u kojoj ne mogu biti obezbijeđeni na tržištu.

Vrste javnih usluga propisane su zakonima u oblasti energetike, saobraćaja i komunikacija, komunalnih usluga i upravljanja vodama, kao i u oblasti upravljanja drugim prirodnim resursima, zaštite životne sredine i zakona koji uređuju druga područja komunalne infrastrukture.

Komunalne djelatnosti obavljaju javne službe na nivou države ili jedinice lokalne samouprave i mogu biti obavezne (propisane zakonom) ili dodatne. Način vršenja javnih komunalnih djelatnosti utvrđuje Vlada uredbom, a lokalna zajednica odlukom.

Država, odnosno lokalna zajednica obezbjeđuje javne usluge (prvenstveno komunalne djelatnosti) u sljedećim oblicima:

1. *režijska radnja/pogon* – u slučaju kada bi zbog malog obima i karakteristika usluge bilo neekonomično ili neracionalno osnovati javno preduzeće ili dodijeliti koncesiju,
2. *javni zavod* – u slučaju kada se obavlja jedna ili više komunalnih javnih usluga, koje nije moguće zbog njihovih karakteristika obavljati kao profitne, odnosno kada profit nije cilj obavljanja tih djelatnosti (na primjer, cilj je zadovoljavanje potreba za komunalnim djelatnostima u društvu),
3. *javno preduzeće* – u slučaju kada se obavlja jedna ili više komunalnih javnih usluga većeg obima ili kada to određuje priroda djelatnosti, koja

¹³ Zakon o gospodarskih javnih službah <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO272>

- ima značaj monopolne djelatnosti, određene kao javna komunalna usluga i pri tom je to djelatnost koju je moguće obavljati i na profitan način,
4. *dodeljivanje koncesija.*

Privredni javni zavodi i javna preduzeća moraju pripremiti program za kontrolu (upravljanje) kvaliteta poslovanja koji usvaja osnivač zavoda/preduzeća (država, lokalna vlast).

Koncesionar ili osoba privatnog prava, koja kod izvođenja komunalne javne usluge vrši poslove sa javnim kapitalom (investicijom), mora poslovati u skladu sa propisanim načinom obavljanja javnih usluga (nije slobodan kod izbora načina obavljanja javne službe).

„Opština samostalno obavlja lokalne nadležnosti od javnog značaja (izvorne nadležnosti), koje su definisane u Zakonu o lokalnoj samoupravi i područnim zakonima, ili ih sama određuje vlastitim opštim aktom. Opština u okviru izvornih nadležnosti, između ostalog, vodi brigu o zaštiti vazduha, zemlje, izvora vode, o zaštiti od buke, o sakupljanju i odlaganju otpada i obavlja druge djelatnosti u okviru zaštite životne sredine, uređuje i održava vodovodne i energetske komunalne objekte, gradi, održava i uređuje lokalne javne puteve, rekreacijske i druge javne površine, u skladu sa zakonom uređuje saobraćaj u opštini te obavlja nadležnosti opštinske policije, organizuje komunalno-policijsku službu i brine za red u opštini, organizuje funkcionisanje pogrebnih preduzeća i uređivanja groblja.

Na području obaveznih javnih službi situacija je različita. Sve opštine su nadležne za vodosnabdijevanje, odvajanje i čišćenje otpadnih voda, upravljanje otpadom, upravljanje i održavanje lokalnih puteva, čišćenje javnih prostora i vatrogasnu službu. Ove službe funkcionišu na različite načine. Komunalne usluge (vodosnabdijevanje, čišćenje otpadnih voda, upravljanje komunalnim otpadom) velikim dijelom su organizovane preko javnih komunalnih preduzeća, koja imaju sjedište u centrima bivših opština i pokrivaju sve novonastale na njenoj teritoriji. Ima i izuzetaka od toga, jer su dvije opštine za te potrebe organizovale režijsko odjeljenje, a tri svoja komunalna preduzeća. Upravljanje komunalnim otpadom rješava se na regionalnom nivou sa modernom deponijom u Celju.

Opštine mogu da nude i dodatne javne službe, ukoliko tako odluče i tu se pokazuju puno veće razlike između opština, nego u slučaju obaveznih javnih službi. Upravljanje javnim pijacama, snabdijevanje plinom, toplotnom energijom i tome slično izvodi se kao javna služba u samo nekoliko opština, uglavnom gradskim i većim ruralnim, a male se zadovoljavaju samo zakonski propisanim javnim službama.“¹⁴

ŠVEDSKA

Švedsko tržište komunalnih usluga u velikoj mjeri je privatizovano. Tokom posljednjih 20 godina, većinu javnih komunalnih usluga koje je pružala država obezbjeđuju nezavisne supsidijarne kompanije, od kojih je većina u privatnom vlasništvu.

¹⁴ „Modeli organizacije lokalne samouprave“, PALGO centar, Beograd, 2008.

Okruzi i opštine u Švedskoj imaju pravo da samostalno upravljaju svojom teritorijom. Stoga su u obavezi da obezbijede određene komunalne usluge, pri čemu imaju pravo da odluče na koji način će pružiti te usluge. U većini slučajeva, sklapaju se ugovori o obavljanju usluga sa kompanijama u skladu sa procedurom javnih nabavki u cilju podsticanja konkurencije. Sastavni dio švedskog zakonodavstva o javnim nabavkama čine i direktive EU o javnim nabavkama.

Usluge koje pružaju kompanije obuhvataju sve ključne javne djelatnosti, poput telekomunikacija, javnog prevoza, zdravstvene njege, brige o djeci, obrazovanja, snabdijevanja energijom, toplotom i vodom, sakupljanja i odlaganja otpada, stanovanja i rukovođenja penzionim fondovima. Vlasnička i upravljačka struktura kompanija koje pružaju ove usluge varira.

U Švedskoj ne postoji jedinstveni zakon koji reguliše pitanje obavljanja komunalnih djelatnosti. Umjesto toga, obavljanje komunalnih djelatnosti uređeno je nizom drugih zakona u vezi sa pojedinim službama. Za kompanije koje su u vlasništvu države važe isti propisi kao i za private kompanije. Prilikom dodjeljivanja državne pomoći kompanijama, bilo privatnim, bilo onima u državnom vlasništvu, država je u obavezi da poštuje zakonodavstvo EU u vezi sa državnom pomoći i princip investiranja tržišne ekonomije.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO

Model pružanja komunalnih usluga koji postoji u Ujedinjenom Kraljevstvu duže od 30 godina zasnovan je na privatizaciji. U Ujedinjenom Kraljevstvu sve ključne komunalne djelatnosti privatizovane su budući da je tokom prethodnih 30 godina usvojen niz zakona u vezi sa privatizacijom pojedinih sektora. To uključuje vodu, otpad, električnu energiju i telekomunikacije. Ne postoji jedan sveobuhvatan zakon koji reguliše komunalne djelatnosti. Jednu oblast čine komunalne usluge koje se obezbjeđuju putem javnog sektora na nivou lokalne vlaste, gdje organi lokalne vlasti imaju obavezu da upravljaju prikupljanjem otpada, kao i da raspolažu javnom infrastrukturom poput puteva, javnih površina i parkova.

Ključne karakteristike modela privatizacije su nezavisne regulatorne agencije sa high-profile generalnim direktorom i upravnim odborom. Agencije imaju ovlašćenje utvrđivanja cijena i obavezu da podstiču konkurenciju i sprečavaju monopol. Model privatizacije prvo je primijenjen na sektor telekomunikacija, a suštinske karakteristike tog modela usvojene su i u drugim sektorima, uključujući električnu energiju, gas, vodu i saobraćaj. U većini slučajeva organizacije potrošača sarađuju sa regulatornim tijelima, čime se obezbjeđuje mehanizam za dobijanje povratnih informacija od potrošača. Pored toga, formirana su tijela ombudsmana u sektorima s ciljem rješavanja žalbi potrošača.

IZVORI INFORMACIJA

1. ECPRD Request no. 2682 *Utlity Services in EU Member States*, November 10, 2014
2. D.Đerđa, Komunalne djelatnosti i pravo vlasništva na građevinskim objektima komunalne infrastrukture, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka (1991) vol. 27, br. 1, 211-239 (2006)
3. Grčki nacionalni Fond za puteve (TEO) <http://www.asecap.com/english/mem-greece-en.html>
4. Law on Local Self-Government:
http://www3.lrs.lt/pls/inter/dokpaieska.showdoc_l?p_id=474224
5. Law on Regulators of Public Utilities/Services 394/395 (2305/2306), 07.11.2000
6. Law on Utility Services, no. 51/2006
7. „Modeli organizacije lokalne samouprave“, PALGO centar, Beograd, 2008.
8. Obrazloženje Predloga Zakona o komunalnim djelatnostima, Crna Gora
9. Pravna enciklopedija, sv. 1, Savremena administracija, Beograd, 1985, str. 640.
10. Vlada Crne Gore, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Prioritetne aktivnosti u komunalnoj djelatnosti - Agenda reformi, septembar 2013. g.
11. Zakon o gospodarskih javnih službah
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAK0272>
12. Zakon o komunalnim djelatnostima, Službeni list Republike Crne Gore br. 12/95
13. Zakon o komunalnom gospodarstvu, prečišćeni tekst, NN 36/95, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 26/03, 82/04, 110/04, 178/04, 38/09, 79/09, 153/09, 49/11, 84/11, 90/11, 144/12, 94/13, 153/13
<http://www.zakon.hr/z/319/Zakon-o-komunalnom-gospodarstvu>